

School violence among students in rural areas of the Republic of Moldova / Evaluarea fenomenului de violență și a tentației de suicid în rândul elevilor din localitățile rurale ale Republicii Moldova

Victor Zepca, Aculina Zaporozjan, Anna Mocanu

Centrul Național de Sănătate Publică, Chișinău, Republica Moldova

Address correspondence to: Zepca Victor, National Center for Public Health, Chisinau, Chișinău, Str. Gh. Asachi, Nr. 67 A, Republic of Moldova. Ph.: + 373 022 574583; E-mail: zepcav@yahoo.com

Abstract

Objectives. The purpose of the study was to assess the violence incidence among pupils from Vth – XIIth classes in the rural areas of the Republic of Moldova.

Material and methods. In this study, the questioning method was applied to a group of 1510 pupils (54.1 – girls, 45.9 – boys) from 10 high schools situated in different rural areas of the Republic of Moldova.

Results. According to the research data, in the last 30 days preceding the interviews, 5.8 % of the 5th-8th grade pupils and 5.4% in 9th-12th grade wore a gun (knife or bat); 23.3 % of the 5th-8th grade pupils and 14.3% in 9th-12th grade did not go to because they felt unsafe on the way to/or from school; 38.6% of the 5th-6th grade pupils and 21.1 % in 9th-12th grade claimed that they were beaten in the last 12 months. One third of secondary school pupils were beaten by an unknown person, while one-fifth of secondary school pupils were involved in a fight with a friend or someone they knew.

Conclusions. The rate of secondary school pupils who feel unsafe on the way to/or from school is high. The most frequent victims of school violence are girls. The violent behaviour of pupils is quite widespread in schools; therefore it is necessary to develop a multidisciplinary medico-psychopedagogical intervention.

Keywords: pupils, school violence, rural area

Introducere

Problematika manifestărilor violente în diferite medii sociale constituie, în contextul societății contemporane, inclusiv în spațiul social românesc, o prioritate și un domeniu fundamental, atât pentru cercetarea științifică, cât și pentru intervenția instanțelor sociale specializate. Instituția școlară este afectată, în mod semnificativ, de conduitele deviante ale elevilor și, totodată, ale celorlalte categorii de participanți la activitățile educative și instructive. Mai mult decât alte spații sociale, cel școlar impune o intervenție imediată, adecvată și îndeosebi profesionistă (Palaghia, 2013).

Intensificarea fenomenului violenței școlare din ultimii ani, pe fondul exacerbării violenței sociale în general, ridică tot mai multe întrebări destinate opiniei publice, educatorilor, părinților și specialiștilor în psihologia copilului, privind rolul pe care familia și școala îl au în generarea și dezvoltarea comportamentului deviant al copilului, precum și asupra rolului pe care respectivele instanțe l-ar putea avea în stoparea acestui val de agresivitate (Ionescu, 2014).

Școala însăși poate reprezenta sursă a unor forme de violență școlară și acest lucru trebuie luat în considerare în conceperea diferitelor programe de prevenire și combatere a violenței. Atitudinea profesorului față de elevi poate genera situații conflictuale ori comportamente violente în rândul elevilor. O formă de manifestare a disprețului față de elevi este indiferența profesorilor. Sunt numeroși elevii care suferă ca urmare a judecăților negative ale profesorilor, acestea conducând în rândul copiilor la sentimente de îndoială, de descurajare, de lipsă de încredere în forțele proprii. Fenomenul violenței școlare trebuie analizat în contextul apariției lui. Școala poate juca un rol important în prevenirea violenței școlare (Șoitu și Hăvărneanu, 2001).

Violența școlară este violența în rândul copiilor, care are loc la școală, în drum spre/sau de la școală sau la evenimente organizate în cadrul școlii (CDC, 2012). Violența școlară se impune din ce în ce mai mult în atenția societății contemporane și mai ales în atenția unor instituții specializate și a unor organizații nonguvernamentale, sensibilizate de amploarea de necontestat pe care acest fenomen o capătă, chiar în absența unor statistici riguroase și comparabile, la diferite nivele de globalizare (UNICEF, 2014). Potrivit studiului „Moartea asociată cu violența școlară” efectuat de către Centrul pentru Control și Prevenirea Bolilor (CDC) din Statele Unite ale Americii, între 1% și 2% din totalul omuciderilor în rândul copiilor de vârstă școlară se întâmplă din motive legate de școală sau în drum spre/sau de la școală, sau în timpul unui eveniment organizat de școală (CDC, 2012).

Statele Unite consideră violența școlară o problemă de sănătate publică deoarece odată cu creșterea vârstei ea trece în societate mărind numărul de infracțiuni și, nu în ultimul rând, conduce la o gamă largă de comportamente negative cum ar fi consumul de alcool și/sau droguri, suicid etc. Asociat violenței școlare s-au identificat depresia, anxietatea, frica și alte probleme psihologice (Eisenbraun, 2007).

Violența școlară reprezintă un fenomen relativ nou în Republica Moldova. În deceniile precedente se manifesta cu precădere sub forma agresiunii adult-copil sau profesor-elev. Astăzi, apare tendința ca violența școlară să antreneze în special elevii. În sistemul național de învățământ, violența în școli este un fenomen mai puțin mediatizat, poate chiar o temă interzisă, în domeniul căreia nu se realizează ample cercetări (Repida și Perciuleac, 2009).

Studiile internaționale au arătat că circa 80% (chiar mai mult), dintre copiii din întreaga lume au fost pedepsiți fizic în familie, o pondere care este inacceptabilă. Totodată, studiile au identificat o transmitere intergenerațională a violenței în familie. A fi martor la violență și victimă a violenței în copilărie și adolescență în familia de origine corelează cu un comportament violent în familia de procreare (Rada, 2014). Iată de ce familia și școala, ca instituții primordiale în educație, ar trebui mai mult responsabilizate pentru prevenirea comportamentului violent.

Un studiu efectuat în 2007 de UNICEF despre violența împotriva copiilor în Republica Moldova s-a axat în special pe cea a părinților și a profesorilor asupra copiilor, fără o studiere a violenței dintre elevi și a comportamentului violent al elevilor. Studiul confirmă că violența școlară profesor-elev este recunoscută de către 3 din 10 elevi, iar 50% dintre elevi cunosc cel puțin un caz de agresare a elevilor din partea profesorilor (UNICEF, 2009). Deși vin cu un comportament violent deja format la școală, a fost necesar studierea comportamentului violent a elevilor însuși pentru a cunoaște situația din republică și a putea interveni în caz că va fi necesar. Aceste date și mulți alți indicatori au stat la baza argumentării studiului prezent privind violența școlară în Republica Moldova.

Material și metode

În cercetarea violenței din mediul școlar și din afara lui, a fost aplicată metoda anchetei pe bază de chestionar alcătuit din 6 seturi de întrebări, care au vizat violența între elevi, violența elevi-membrii familiei. Un alt set de itemi au fost cei demografici: sexul, vârsta, situația familială, clasa în care învață. Chestionarul a fost aplicat pe un lot de 1510 elevi (fete – 54,1%, băieți – 45,9%) ai claselor gimnaziale (clasa V-VIII) și liceale (clasa IX- XII) din 10 licee rurale din Republica Moldova, cuprinzând nordul, sudul și centrul republicii. Prelucrarea matematico-statistică a datelor primare s-a efectuat cu ajutorul programului *Statistical Package for the Social Science* și au fost utilizate metodele de analiză variațională, corelațională și de modelare matematică. Au fost considerate statistic semnificative diferențele în care valoarea bilaterală $p < 0,05$. Rezultatele studiului pot fi folosite ca date statistice care vor sta la baza elaborării unor politici și programe de sănătate publică pentru a reduce violența școlară în republică.

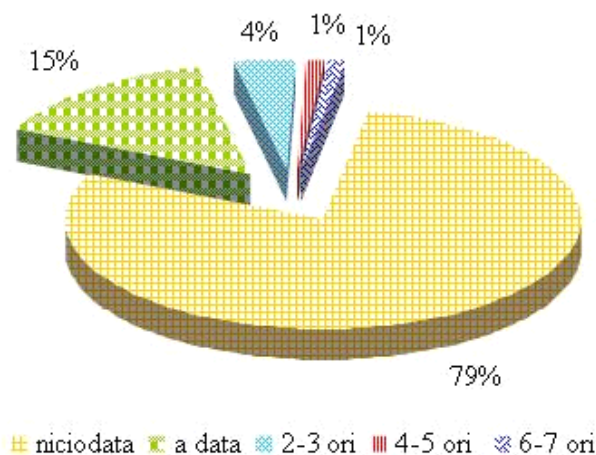
Rezultate

Se cunoaște că frica este una din urmările unui comportament agresiv asupra oamenilor; știind aceasta, am întrebat elevii dacă le-a fost frică să meargă la școală și am constatat că nu au mers la școală în ultimele 30 de zile pe motiv că s-au simțit în nesiguranță pe drum spre/sau de la școală – 14,4% elevi din clasele liceale (8,2% băieți și 6,1% fete). Cota elevilor din clasele gimnaziale care s-au simțit în nesiguranță pe drum spre/sau de la școală constituie 23,3% (băieți 11,6% și fete 11,7%), aproximativ de două ori mai mult în comparație cu elevii claselor liceale ($p < 0,05$).

Particularitățile etno-culturale și social-economice ale republicii fac foarte dificile condițiile de a cumpăra arme de foc, în special de către elevi, de aceea ne-am axat pe studierea portului armelor reci cu ei la școală. În ultimele 30 de zile, au purtat asupra lor o armă rece (cuțit sau bătă) – 5,8% elevi din clasele a V-VIII-a (băieți 4,5% și fete 1,3%, $p < 0,0001$) și 5,3% elevi din clasele a IX-XII-a (băieți 4,2% și fete 1,1%); 2-4 dintre elevii chestionați au purtat asupra lor armă și mai multe zile în luna când a avut loc chestionarea. La constatarea fenomenului de aplicare a armelor reci de către elevi am obținut că în ultimele 12 luni, 8,4% elevi ai claselor a V-VIII-a au fost amenințați sau răniți cu o armă cum ar fi bătă sau cuțitul (băieți 4,7% și fete 3,7%), în comparație cu elevii claselor a IX-XII-a unde cota este mai mică și constituie – 3,6% din elevii anchetați (băieți 1,8% și fete 1,8%).

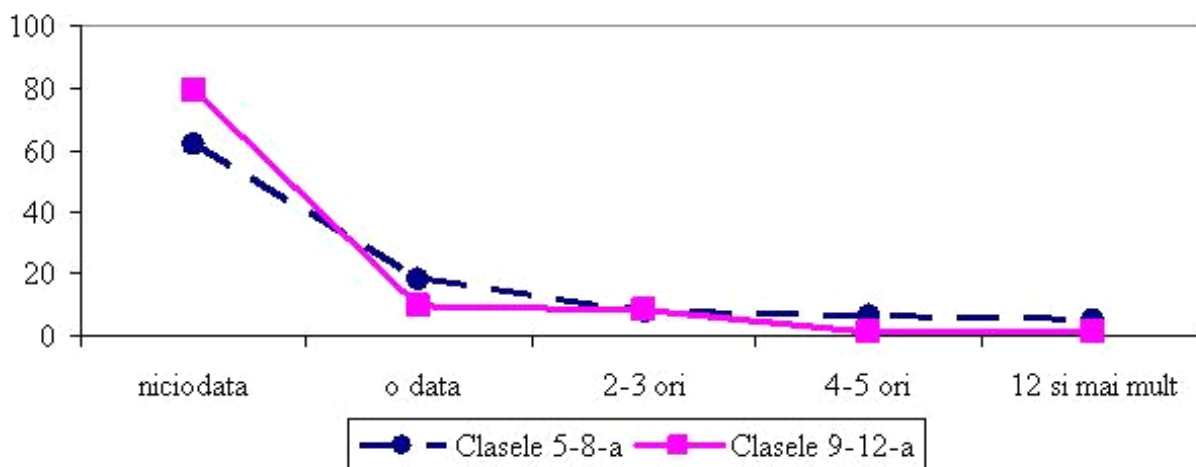
Din toți elevii claselor a V-VIII-a, 21,0% (11,7% fete și 9,3% băieți) au afirmat că în ultimele 12 luni li s-a furat sau deteriorat în mod intenționat bunurile lor (haine, cărți etc.) de una, două sau mai multe ori (figura 1). Cota elevilor din clasele a IX-XII-a cărora li s-au furat sau deteriorat în mod intenționat bunurile lor (haine, cărți etc.) este cu 1/3 mai mică decât în clasele gimnaziale și constituie 14,6% (băieți 4,8% și fete 9,8%, $p < 0,0001$).

Figura 1. Răspunsul elevilor la întrebarea „În ultimele 12 luni de câte ori ți-a furat sau ți-a deteriorat (distrus) cineva în mod intenționat la școală, bunurile tale, cum ar fi: hainele, cărțile etc.?”

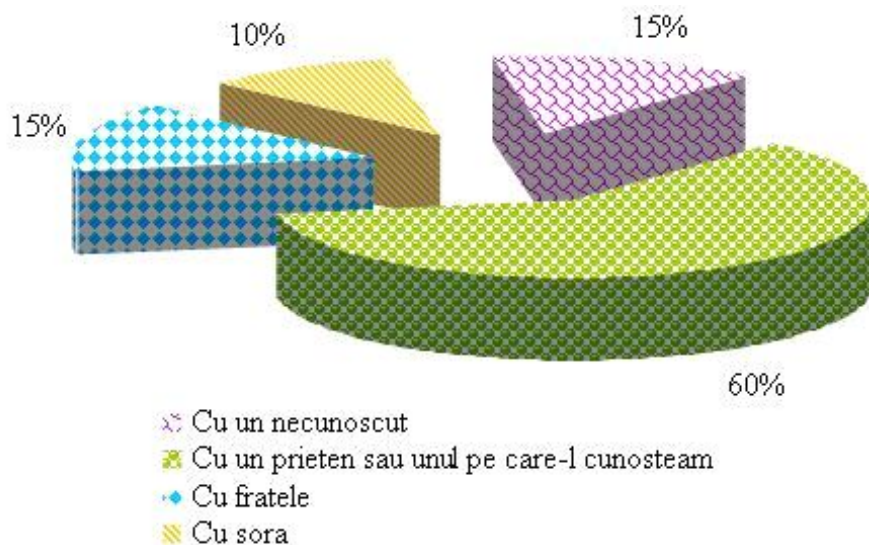
Violența este deseori aplicată prin forță (bătaia) pentru rezolvarea conflictelor și este declarată de către 13,7% fete și 24,9% băieți ($p < 0,0001$) din clasele gimnaziale, ceea ce constituie 38,6% din elevii anchetați. Aplicarea forței (bătaia) în perioada celor 12 luni ce au precedat anchetarea este ocazională în rândul elevilor claselor a V-VIII-a: 18,5% s-au bătut o singură dată, 8,5% s-au bătut de 2-3 ori, 6,3% s-au bătut de 4-5 ori. În clasele liceale, cota elevilor ce aplică forța prin bătaie constituie 21,9% (băieți 13,1% și fete 7,9%, $p < 0,0001$), (figura nr. 2) și este mai mică în comparație cu clasele gimnaziale ($p < 0,0001$).

Figura 2. Aplicarea forței (bătaia) de către elevii claselor gimnaziale și liceale.

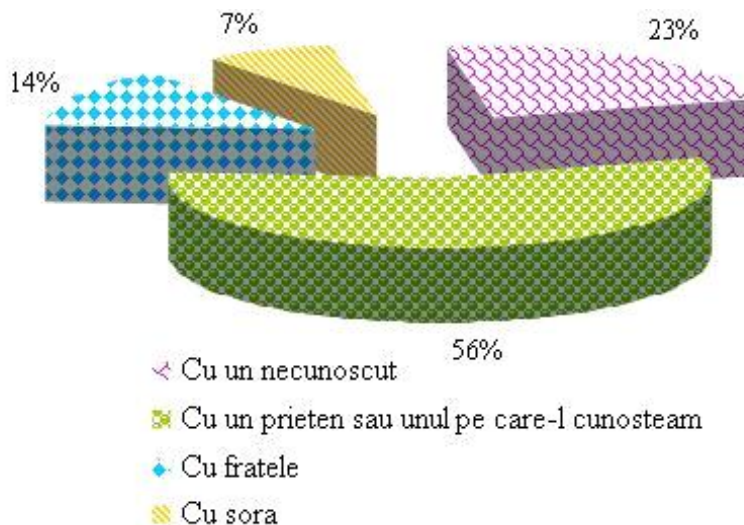
Majoritatea elevilor din clasele a V-VIII-a (54%) nu s-au bătut niciodată, 6,7% s-au bătut cu un necunoscut, 27,8% s-au bătut cu un prieten sau cu cineva pe care-l cunoșteau, 6,8% cu fratele și 4,7% cu sora (figura 3).

Figura 3. Răspunsul la întrebarea „Ultima dată când te-ai bătut cu cine te-ai bătut”? (clasele a V-VIII-a)

În clasele a IX-XII-a 62,4 % elevi nu s-au bătut niciodată, 8,8% s-au bătut cu un necunoscut, 20,9% s-au bătut cu un prieten sau cu cineva pe care-l cunoșteau, cu fratele s-au bătut 5,1% și cu sora 2,8% din cei chestionați (figura 4).

Figura 4. Răspunsul la întrebarea „Ultima dată când te-ai bătut cu cine te-ai bătut”? (clasele a IX-XII-a)

Discuții

Centrul pentru Controlul și Prevenirea Bolilor (CDC) din Statele Unite ale Americii raportează că, într-un studiu efectuat la nivel național în anul 2011 pe un eșantion reprezentativ de elevi din clasele a IX-XII-a, s-a constatat că 5,9% din elevii chestionați nu au mers la școală în una sau mai multe zile din cele 30 de zile anterioare studiului, deoarece s-au simțit în nesiguranță la școală sau în drum spre/sau de la școală. O cotă de 2,4 ori mai mică decât a celor din Republica Moldova (14,4%). O pondere de 5,4% elevi au raportat că au purtat asupra sa vreo armă (pistol, cuțit sau bătă) la școală în una sau mai multe zile din cele 30 de zile precedente studiului. În Republică, ponderea a fost la egalitatea cu cea din State (5,3%), demonstrând manifestarea fenomenului destul de acut și foarte puțin abordat. Au fost răniți sau amenințați cu o armă la școală 7,4% elevi de una sau mai multe ori pe parcursul a 12 luni anterioare studiului, proporția fiind de două ori mai mare față de cea din Moldova (3,6%). În ultimele 12 luni precedente chestionării, au declarat că s-au bătut la școală 12% elevi (băieți – 16%, fete – 7,8%). Raportul violenței manifestată prin bătaie la școală în Republica Moldova este de 1,8 ori mai mare (21,9%) față de Statele Unite ale Americii. La repetarea acestui studiu în anul 2013 pe un eșantion reprezentativ de elevi ai claselor a IX-XII-a, pentru studierea fenomenului în dinamică, s-a constatat că în Statele Unite ale Americii fenomenul este în creștere. Cota celor care nu au mers la școală în una sau mai multe zile din cele 30 de zile anterioare studiului a constituit deja 7,1%. O pondere de 19,6% elevi au raportat că au fost agresați la școală și 14,8% elevi au declarat că au fost agresați electronic pe parcursul ultimelor 12 luni ce au precedat chestionarea. Ceilalți indicatori ai violenței școlare se mențin la același nivel în Republica Moldova ca și în Statele unite ale Americii (CDC, 2012, 2015). Școlile din România, la fel ca și cele din Republica Moldova, se confruntă cu fenomenul de violență școlară, unde 10,2% elevi declară că au fost agresați fizic (sau bătuți) la școală. Însă ponderea este de 2 ori mai mică față de Republica Moldova (21,9%) (Institutul de Științe ale Educației, 2006).

Concluzii

Ponderea elevilor din clasele gimnaziale care se simt în nesiguranță pe drum spre/sau de la școală este aproximativ de 2 ori mai mare comparativ cu cele din clasele liceale, aceasta fiind mai mare în rândul fetelor.

Este mare numărul fetelor din clasele gimnaziale și liceale cărora li se fură sau deteriorează în mod intenționat bunurile materiale în comparație cu băieții.

Aplicarea violenței prin bătaie este mai frecvent întâlnită în rândul băieților decât a fetelor.

Fenomenul violenței școlare se manifestă atât în Republica Moldova, cât și în Statele Unite ale Americii, situația în Moldova fiind mai acută.

Propuneri:

1. Elaborarea unor programe și politici școlare eficiente pentru a ajuta profesorii să construiască relații sănătoase între elevi și pentru formarea unui climat școlar pozitiv.

2. Elaborarea programelor de prevenire a violenței școlare îndreptate spre elevi, care să conțină elemente de concentrare asupra mai multor domenii, inclusiv cel emoțional, conștiința de sine, controlul emoțional, stima de sine, aptitudinile sociale pozitive, soluții de rezolvare a problemelor, rezolvarea conflictelor, precum și munca în echipă

Bibliografie

1. Eisenbraun, K. D., 2007. Violence in schools: Prevalence, prediction, and prevention. *Aggression and Violent Behaviour*, 12, pp. 459-469.
2. Repida, T., Perciuleac, I., 2009. Violența școlară. *Studia Universitatis*. Revista științifică a Universității de Stat din Moldova, nr.5 (25), Seria științe ale educației, pedagogie, pp. 56-60.
3. Șoitu, L., Hăvărneanu, C., coord. 2001. *Agresivitatea în școală*. Iași: Ed. Institutului European.
4. Palaghia, C., 2013. Factori perturbatori ai coeziunii sociale. Violența și terorismul în școală. *Revista de economie socială*, Vol III, nr. 3, pp. 26-40.
5. Ionescu, B., 2014. Relația dintre comportamentul violent al copilului în școală și eșecul funcției socializatoare a familiei. *Revista de Psihologie*, volumul 60 (3), pp. 261-267.
6. Rada, C., 2014. Violence against women by male partners and against children within the family: prevalence, associated factors, and intergenerational transmission in Romania, a cross-sectional study. *BMC Public Health*, 14, p.129. Disponibil la <<http://www.biomedcentral.com/1471-2458/14/129>>. [Accessed 21 September 2015].
7. ***Center for Disease Control and Preventions, 2012. Youth Violences. Facts and Glances. United States. Disponibil la <<http://www.cdc.gov/ViolencePrevention/pdf/YV-DataSheet-a.pdf>> [Accessed 25 June 2015].
8. ***Center for Disease Control and Preventions, 2015. Understanding School Violence Fact Sheet. <http://www.cdc.gov/violenceprevention/pdf/school_violence_fact_sheet-a.pdf> [Accessed 25 June 2015].
9. ***Institutul de Științe ale Educației, UNICEF, 2006. *Violența în școală*. București: Editura Alpha MDN. Disponibil la <http://www.unicef.org/romania/ro/Violenta_in_scoala.pdf> [Accessed 21 September 2015].
10. ***UNICEF România, 2014. Stop violenței împotriva copiilor. Ghid de lucru cu familia și comunitatea pentru profesioniștii locali. Disponibil la http://www.unicef.ro/wp-content/uploads/Ghid-de-lucru-cu-familia-si-comunitatea-pentru-profesionistii-locali_2015.pdf [Accesat 29 September 2013].